

POSTANOWIENIE

Dnia 11 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk (sprawozdawca)

SSN Grzegorz Misiurek

w sprawie z urzędu

o wydanie zarządzeń opiekuńczych wobec małoletnich

I. K. i O. K.

z udziałem G. K. i A. K.

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 11 maja 2022 r.,

zażalenia uczestniczki postępowania G. K.

na postanowienie Sądu Okręgowego w G.

z dnia 15 grudnia 2021 r., sygn. akt XII Ca [...],

1) oddala zażalenie,

**2) pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego do orzeczenia kończącego postępowanie w
sprawie.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 15 grudnia 2021 r. Sąd Okręgowy w G., na skutek rozpoznania apelacji uczestnika postępowania A. K. wniesionego od postanowienia Sądu Rejonowego w T. z dnia 25 marca 2021 r. (sygn. akt III Nsm [...]) w sprawie o wydanie zarządzeń opiekuńczych wobec małoletnich I. K. i O. K., stwierdził nieważność postępowania w zakresie, w jakim toczyło się względem uczestnika postępowania A. K., uchylił zaskarżone postanowienie w części ograniczającej

władzę rodzicielską uczestnika A. K. nad małoletnimi I. K. i O. K., zniósł postępowanie przed Sądem Rejonowym względem uczestnika A. K. w zakresie posiedzenia niejawnego z dnia 25 marca 2021 r. i sprawę w tym zakresie przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w T., pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie w zakresie kosztów postępowania odwoławczego.

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Okręgowy wskazał, że postępowanie pierwszoinstancyjne w odniesieniu do A. K. dotknięte było wadą nieważności. Z akt sprawy wynika bowiem, że wprawdzie Sąd Rejonowy podjął próbę doręczenia temu uczestnikowi postanowienia o wszczęciu postępowania wraz z pouczeniami wstępnymi, jak również zawiadomieniem o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne i pouczeniu o możliwości wniesienia sprzeciwu od zarządzenia, jednakże korespondencja zaadresowana do uczestnika skierowana została na adres ul. P. [...], T., co stanowiło oczywistą omyłkę, gdyż z akt sprawy nie wynika, aby uczestnik zamieszkiwał pod wskazanym adresem (właściwym adresem było ul. P. [...], [...]T.). W związku z tym należało przyjąć, że wobec A. K. nie doszło do prawidłowego doręczenia odpisu postanowienia i zawiadomienia o skierowaniu sprawy do rozpoznania na posiedzeniu niejawnym. Wobec braku skutecznego doręczenia zawiadomienia o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne niedopuszczalne było, jak uznał Sąd Okręgowy, rozpoznanie przez Sąd pierwszej instancji sprawy na posiedzeniu niejawnym w trybie art. 15zzs² ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (jedn. tekst: Dz.U. poz. 1842 ze zm.).

Powyższe uchybienia przy doręczaniu korespondencji do uczestnika postępowania i przy skierowaniu sprawy do rozpoznania na posiedzeniu niejawnym pozbawiły A. K. możliwości uczestnictwa w postępowaniu i obrony swych praw, co skutkowało nieważnością postępowania względem tego uczestnika opisanej w art. 379 pkt 5 k.p.c. W konsekwencji Sąd drugiej stwierdził nieważność postępowania i na podstawie art. 386 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie, zniósł postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością (począwszy od posiedzenia niejawnego z dnia 25 marca 2021 r.) i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Zażalenie na powyższe rozstrzygnięcie wniosła uczestniczka postępowania G. K., zarzucając Sądowi Okręgowemu naruszenie art. 386 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. W jej ocenie, Sąd ten bezpodstawnie przyjął, że w sprawie zachodziła nieważność postępowania wobec stwierdzenia, iż uczestnikowi A. K. niewłaściwie doręczono odpis postanowienia o wszczęciu z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń opiekuńczych wobec małoletnich I. K. i O. K. i zawiadomienia o wyznaczeniu posiedzenia niejawnego. Podniosła, że A. K. mieszkał „na dwa domy”, co wiąże się z tym, że korespondencja sądowa kierowana na adres ul. P. [...], [...] T. była skutecznie doręczana. Podnosząc te zarzuty, wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpoznając przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie na kasatoryjne orzeczenie sądu drugiej instancji, Sąd Najwyższy bada jedynie, czy sąd ten prawidłowo zastosował art. 386 § 2 lub 4 k.p.c. Zgodnie z tymi przepisami, sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w przypadku nieważności postępowania (§ 2), nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy zachodzi konieczność przeprowadzenia przez ten sąd postępowania dowodowego w całości (§ 4).

Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne służy przeprowadzeniu kontroli, czy orzeczenie zostało prawidłowo oparte na jednej z wymienionych przesłanek, a zatem, czy powołana przez sąd odwoławczy przyczyna uchylenia odpowiada ustawowej podstawie. Przedmiotem badania przy rozpoznaniu zażalenia jest istnienie procesowych podstaw wydania przez sąd drugiej instancji wyroku kasatoryjnego, zamiast merytorycznego zakończenia sprawy. Przedmiotem oceny Sądu Najwyższego jest ewentualny błąd sądu odwoławczego przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej przez ten sąd podstawie orzeczenia kasatoryjnego (zob. np. postanowienia Sadu Najwyższego: z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41, z dnia 14 marca 2019 r., IV CZ 94/18, nie publ. i z dnia 22 października 2020 r., IV CZ 63/20, nie publ.). W zależności od wyniku tej oceny Sąd Najwyższy albo oddala zażalenie, albo uchyła zaskarżony wyrok (zob.m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 6 sierpnia 2014

r., I CZ 48/14, nie publ., z dnia 22 lutego 2018 r., I CZ 22/18, nie publ., z dnia 28 marca 2018 r., V CZ 18/18, nie publ. oraz z dnia 30 czerwca 2020 r., II CZ 9/20, nie publ.).

Odnosząc powyższe na realia niniejszej sprawy, w kontekście zaskarżonego postanowienia oraz zarzutów zawartych w zażaleniu, należy wskazać, że Sąd Okręgowy prawidłowo uznał, że w sprawie zachodzi nieważność postępowania z art. 379 pkt 5 k.p.c. w odniesieniu do uczestnika postępowania A. K.. Przewidziane w art. 379 pkt 5 k.p.c. pozbawienie strony możliwości obrony jej praw polega na tym, że strona na skutek wadliwości działań procesowych sądu lub strony przeciwnej nie brała udziału w całym postępowaniu lub jego znacznej części, jeżeli skutki tych wadliwości nie mogły być usunięte na następnych rozprawach przed wydaniem wyroku (postanowienia w postępowaniu nieprocesowym) w danej instancji. Ocena zaistnienia takiej sytuacji procesowej powinna być dokonana w kontekście okoliczności konkretnej sprawy. Chodzi jednak tylko o wypadki rzeczywistego pozbawienia możliwości obrony, którego skutkiem było niedziałanie strony w postępowaniu. O pozbawieniu strony możliwości obrony swych praw przesądza kumulatywne wystąpienie trzech okoliczności: naruszenia przez sąd przepisów procesowych będących źródłem uprawnień strony, wpływu tego uchybienia na wyłączenie możliwości działania strony w postępowaniu oraz niemożności obrony swych praw w postępowaniu w następstwie wystąpienia obu uprzednio wymienionych okoliczności. Nie dochodzi do nieważności postępowania, gdy mimo naruszenia przez sąd przepisów postępowania strona podjęła czynności w postępowaniu (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 350/16, nie publ. i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 sierpnia 2020 r., V CSK 618/19, nie publ.). Przedmiotowe kryteria zostały spełnione wobec stwierdzenia Sądu Okręgowego, że na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego korespondencja sądowa była kierowana do A. K. na adres, który nie stanowił jego miejsca zamieszkania.

Powyższej oceny nie mogą podważają skutecznie twierdzenia zawarte w zażaleniu. W swej istocie sprowadzają się one do hipotecznych i bezprzedmiotowych rozważań dotyczących ustalenia miejsca zamieszkania uczestnika postępowania. Niezależnie bowiem od stwierdzenia, czy miejsce zamieszkania A. K. znajdowało się pod adresem ul. P. [...], [...] T., czy też ul. K. [...], [...] T., to z akt sprawy jednoznacznie wynika, że postanowienie o wszczęciu z

urzędu niniejszego postępowania i zawiadomienie o wyznaczeniu posiedzenia niejawnego było błędnie skierowane na adres ul. P. [...], [...] T. . Wobec tego nie można przyjąć, że doszło do skutecznego doręczenia korespondencji sądowej, a tym samym, iż zapewniono temu uczestnikowi warunki niezbędne dla skutecznej obrony jego praw w zainicjowanym postępowaniu sądowym. Z faktu, że błędnie skierowana do tego uczestnika na ten sam adres korespondencja sądowa, wysłana już po odbycia posiedzenia niejawnego przez Sąd pierwszej instancji, została skutecznie doręczona temu uczestnikowi nie można domniemywać, iż także wcześniejsza korespondencja była skierowana na właściwy adres zamieszkania tego uczestnika i została mu prawidłowo doręczona.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 i art. 13 § 2 k.p.c. oddalił zażalenie jako bezzasadne i - stosownie do art. 108 § 1 zd. pierwsze w zw. z art. 391 § 1, art. 398²¹, art. 394¹ § 3 i art. 13 § 2 k.p.c. - pozostawił rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego Sądowi wydającemu orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.

a.s.